

Elli Heikkilä

Tutkimusjohtaja, FT, dosentti
Siirtolaisuusinstituutti

Siirtolaisuusinstituutin tutkimustoiminnan teemoja 2000- ja 2010-luvulla

Asiasanat: maastamuutto, maahanmuutto, maan sisäinen muutto, tutkimustoiminta, Siirtolaisuusinstituutti.

Maastamuutto

Siirtolaisuusinstituutin tutkimustoiminta on kohdistunut eri muuttotyyppihin: maastamuuttoon, maahanmuuttoon ja maastamuuttoon. Maastamuuton osalta keskeinen kokonaisuus on ollut kuusiosainen Suomen siirtolaisuuden historia -sarja, jossa on tarkasteltu suomalaisten muuttoja eri puolille maailmaa kautta aikojen kirjoittajina alan asiantuntijat. Opetusministeriön rahoittama hanke käynnistyi vuonna 1991 ja viimeisin julkaisu Suomalaiset Euroopassa, toimittajina Krister Björklund ja Olavi Koivukangas, ilmestyi vuonna 2008.

Maastamuuton osalta on myös toteutettu yksittäisiin maihin kohdistuvaa tutkimusta. Suomen Akatemia rahoitti Significance of Cultural Heritage, Language and Identity to Second and Third Generation Migrants -postdoc-tutkimusta, jossa akatemiaohtorina toimi Tiina Lammervo. Tutkimus valmistui vuonna 2009. Siinä tarkasteltiin australiansuomalaista toista ja kolmatta sukupolvea sekä laaja-alaisesti heidän kytköstään suomalaisuuteen. Vuonna 2011 valmistui Elli Heikkilän ja Saara Koikkalaisen toimittama Finns Abroad. New Forms of Mobility and Migration -julkaisu, jossa tarkasteltiin suomalaisten muuttoja ulkomaille 2000-luvulla. Julkaisun artikkelit valottavat, millaista on elää eri puolilla maailmaa, kuten esimerkiksi tämän päivän Intian suurkaupungeissa tai Yhdysvaltain Silicon Valley'ssä.

Ruotsiin muutto on ollut tutkimuksen kohteena mm. Suomalainen, ruotsalainen vai ruotsinsuomalainen? Ruotsissa asuvat suomalaiset 2000-luvulla -tutkimuksessa vuodelta 2012. Tutkimus osoittaa, että Ruotsissa asuva suomalaisperäinen väestö on hyvin heterogeeninen. Krister Björklundin mukaan tärkein yhdistävä tekijä on suomalaiset juuret, jonka perusteella voidaan puhua ruotsinsuomalaisista, vaikka monet vierastavatkin tätä nimitystä. Tutkimuksen perusteella ruotsinsuomalaiset voidaan jakaa kolmeen ryhmään: suuren muuttoaallon siirtolaisiin, siirtolaisten Ruotsissa kasvaneisiin jälkeläisiin ja uusiin muuttajiin.

Myös Irene Virtala on tutkinut ruotsinsuomalaisia erityisnäkökulmana vanhukset. Genus och etnicitet i äldreomsorgen. Röster från sverigefinska pensionärer -tutkimus valmistui vuonna 2011. Viimeisin ruotsinsuomalaisia koskeva tutkimus on ollut Inkeri Lamérin Raskas metalli. Suomalaiset laivanrakentajat Göteborgissa vuodelta 2015. Teoksessa 25 suomalaista laivanrakentajaa kertoo työstään Göteborgin suurtelakoilla 1960- ja 1970-luvuilla.

Paula Könnilän Sisua ja mañanaa. Suomalaiset Espanjan Aurinkorannikolla -tutkimus vuodelta 2014 valottaa laajasti Espanjan Aurinkorannikolla asuvien suomalaisnuorten, työikäisten ja ikäihmisten elinympäristön muutoksia sekä espanjalaiseen kulttuuriin sopeutumisen vaiheita.

Maahanmuutto

Maahanmuuton tutkimuksen merkitys instituutin tutkimustoiminnassa on lisääntynyt tällä vuosisadalla, kun Suomesta on tullut yhä enenevässä määrin maahanmuuton maa. Yhtenä tutkimusteemana on ollut maahanmuuttajien sijoittuminen työmarkkinoille. Työministeriö rahoitti Maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt työhönotossa ja työelämässä -tutkimusta, joka valmistui vuonna 2000 ja tutkijana toimi Timo Jaakkola. Maahanmuuttajat Turussa yrittäjinä ja palkansaajina -tutkimusta rahoitti niin ikään työministeriö. Hankkeen tutkijana oli Heli Sjöblom-Immala ja julkaisu valmistui vuonna 2006. Elli Heikkilä ja Maria Pikkarainen toteuttivat Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa -ESR-ennakointihankkeen ja tutkimus ilmestyi vuonna 2008. Markku Mattilan ja Krister Björklundin tutkimus Tomaatteja, teollisuutta ja monikulttuurisuutta. Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa valmistui vuonna 2013.

Toinen maahanmuuttajiin liittyvä teema on ollut monikulttuuriset avioliitot. Kiinnostus tätä aihepiiriä kohtaan käynnistyi Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina -seminaarisarjan puitteissa. Seminaarisarja on toteutettu yhdessä Ulkosuomalaisparlamentin kanssa vuosina 2003, 2005, 2007 osana Suomi 90-juhluvaihtumaa, ja 2012. Mukana on ollut myös muita yhteistyötahoja vaihtelevasti eri vuosina. Jokaisesta tapahtumasta on toimitettu seminaariraportti (http://www.migrationinstitute.fi/fi/julkaisut/verkkojulkaisut#quicktabs-fi_julkaisut_verkkojulkaisut=1).

Kunnallisalan kehittämissäätiö rahoitti Puolisona maahanmuuttaja -tutkimuksen. Tekijänä oli Heli Sjöblom-Immala ja tutkimus valmistui vuonna 2015. Tutkimuksessa on tarkasteltu sitä, kuinka monikulttuuriset perheet viihtyvät asuinkunnassaan ja onko heillä muuttosuunnitelmia. Tutkimuksessa toinen puolisoista on Suomessa syntynyt Suomen kansalainen ja toinen ulkomaalaistaustainen, jonka syntymämaa on ollut Viro, Venäjä, Iso-Britannia, Turkki tai Thaimaa. Tutkimustulosten perusteella on esitelty keinoja, joilla edistetään minikulttuuristen perheiden ankkuroitumista Suomeen ja erityyppisiin kuntiin. Viimeisimpänä teeman hankkeena on ollut Elli Heikkilän ja Daniel Rauhutin toimittama Marriage Migration and Multicultural Relationships -kirjahanke vuodelta 2015, jossa monikulttuurisia avioliittoja ja parisuhteita on tarkasteltu eri puolilla maailmaa. Avioliittoihin ja parisuhteisiin liittyvä muutto on yksi keskeisimpiä muutosten syitä kansainvälisessä muuttoliikkeessä.

Asenteet maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia kohtaan on nostettu yhdeksi keskeisistä teemoista instituutissa. Vuonna 2013

valmistui Heli Sjöblom-Immalan Tervetuloa Suomeen? Korkeakouluopiskelijoiden asenteita mittaava ETNOBAROMETRI 2013 -tutkimus. Kyselyn vastanneet opiskelijat, joita oli yhteensä 14 568, opiskelivat eri puolilla Suomea sijaitsevilla 13 korkeakoulussa. Vastanesta n. 1 100 oli ulkomaalaistaustaisia. Opiskelijat kannattivat selvästi enemmän työvoiman kuin pakolaisten maahanmuuttoa. Myönteisimminkin he suhtautuvat länsimaalaisiin, korkeasti koulutettuihin ja hyvässä työmarkkina-asemassa oleviin tulijoihin. Ulkomailla asuminen ja erityisesti henkilökohtaisten maahanmuuttajakontaktien määrä näytti selvimminkin yhteydessä maahanmuuttomyönteisyyteen. Maahanmuuton yhteiskunnallisista vaikutuksista kysyttäessä uskoivat opiskelijat maahanmuuton vahvistavan eniten maan kulttuuri- ja taide-elämää sekä yrittäjyyttä. Etnobarometri tullaan toteuttamaan säännöllisin väliajoin.

Myös pakolaisuus on ollut Siirtolaisuusinstituutin tutkimusagendalla. Esimerkiksi yksintulleiden pakolaislapsien tilanteeseen Pohjoismaisella tasolla on alettu kiinnittää laajempaa huomiota. Siirtolaisuusinstituutin Siirtolaisuus-Migration -julkaisun Supplement Yksintulleet pakolaislapset – Unaccompanied refugee minors vuodelta 2013, toimittajina Elli Heikkilä ja Ismo Söderling, käsitteli teemaa asiantuntija-artikkeleina eri Pohjoismaista ja on ollut instituutin yksi yhteistyömuodoista The Nordic Network for Research Cooperation on Unaccompanied Refugee Minors (NordURM) -verkostossa. Kyseinen verkosto jatkaa tutkimuksellista yhteistyötä Coming of Age in Exile (CAGE) – Health and Socio-Economic Inequities in Young Refugees in the Nordic Welfare Societies -hankkeessa, jota rahoittaa NordForsk (2015–2019) ja koordinaattorina toimii the University of Copenhagen. Hankkeen erikoistutkijoina instituutissa toimivat Maili Malin ja Eveliina Lyytinen (ks. <http://cage.ku.dk/>).

Yksintulleista pakolaislapsista on toteutettu myös Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen -hanke, jota rahoitti Euroopan pakolaisrahasto ja sitä koordinoi Turun ammattikorkeakoulu. Siirtolaisuusinstituutissa valmistuivat "Haluun koulutusta, haluun työtä ja elämän Suomessa" –Yksintulleiden alaikäisten pakolaisten kotoutuminen Varsinais-Suomessa -tutkimus vuonna 2014 ja Unaccompanied refugee minors in Finland – Challenges and good practices in a Nordic context -tutkimus vuonna 2015, molemmissa tutkimuksen toteuttajana Krister Björklund.

Uusimpana maahanmuuttajaryhmänä, josta on tehty tutkimusta, on kansainväliset opiskelijat. International Degree Students – A survey of studying, working and living in Turku -tutkimus valmistui vuonna 2016 ja tutkijana on Tytti-Maaria Laine. Tutkimus on osa Åbo

Akademian koordinoimaa Kansainväliset opiskelijalahjakkuudet voimavarana -ESR-hanketta.

Maan sisäinen muutto

Siirtolaisuusinstituutti on toteuttanut Muuttoliikesymposium-tapahtumasarjaa viiden vuoden välein ja se on etupäässä keskittynyt maan sisäisiin muuttoihin ja aluekehitykseen. Kaikista symposiumeista on toimitettu raportit vuodesta 1975 lähtien. Viimeisin Muuttoliikesymposium 2015 toteutettiin teemalla Maassamuutto ja siirtolaisuus kehityksen moottoreina? Näkökulmia Suomen alueelliseen ja väestölliseen tulevaisuuteen.

Vuonna 2005 instituutista väitteli kaksi tutkijaa, Aini Pehkonen ja Saara Yousfi, ja molempien tutkimukset käsitelivät maan sisäistä muuttoliikettä. Maa- ja metsätalousministeriö rahoitti Aini Pehkosen Kylä kutsuu... Tutkimus tulomuuttoprosesseista maaseudulle -väitöskirjatyötä ja Suomen Akatemia Saara Yousfin Kahdenuranperheet työmarkkinoilla ja aluedynamiikassa -väitöskirjatyötä. Maa- ja metsätalousministeriö rahoitti niin ikään Heli Sjöblom-Immalan Uutta verta maaseudulle. Kainuun ja Varsinais-Suomen maallennuuttajat ja yrittäjät -liseniaatintutkimusta, joka ilmestyi vuonna 2007, samoin kuin Mari Kattilakosken Maaseudun uudet toimijat. Tutkimus paluu- ja tulomuuttajien toimijuudesta maaseutuyhteisöissä ja kehittämisverkostoissa Keski-Pohjanmaalla -liseniaatintutkimusta, joka valmistui vuonna 2011.

Koneen Säätiön rahoittama Heli Sjöblom-Immalan Työtä, palveluja ja luonnonläheisyyttä. Maahanmuuttajien Suomen sisäiset muutot, asumistoiveet ja kotoutuminen 2000-luvulla -tutkimus vuodelta 2015 toi uutta tietoa maahanmuuttajien maamme sisäisestä muuttoliikkeestä ja heidän sopeutumisestaan Suomeen. Tutkimuksen kohderyhmänä olivat Suomeen vuosien 1998–2000 aikana muuttaneet ulkomaan kansalaiset, jotka asuivat maassamme edelleen vuonna 2009. Tutkimus osoitti muun muassa sen, että maahanmuuttajat keskittyvät eteläiseen Suomeen. Tutkimusaineiston mukaan puolet muuttajista asui pääkaupunkiseudulla ja kymmenesosa suosituimmassa kaupungissa heistä asui lähes 70 prosenttia vuonna 2009. Erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomesta sekä Pohjanmaan rannikkoalueilta oli muutettu pois. Väestön keskittyminen Etelä-Suomeen on haasteellista, sillä etenkin Pohjois- ja Itä-Suomessa väestön luonnollinen muutos ja maan sisäinen muuttoliike ovat usein samanaikaisesti negatiivisia. Näillä alueilla olisi tarvetta muuttajista ja siten myös maahanmuuttajataustaisista henkilöistä.

Kirjallisuutta

- Björklund, Krister (2012): Suomalainen, ruotsalainen vai ruotsinsuomalainen? Ruotsissa asuvat suomalaiset 2000-luvulla. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 41.
- Björklund, Krister (2014): "Haluun koulutusta, haluan työtä ja elämän Suomessa" –Yksintulleiden alaikäisten pakolaisten kotoutuminen Varsinais-Suomessa. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 48.
- Björklund, Krister (2015): Unaccompanied refugee minors in Finland – Challenges and good practices in a Nordic context. Institute of Migration, Migration Studies C 26.
- Björklund, Krister & Koivukangas, Olavi (toim.) (2008): Suomalaiset Euroopassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 6. Siirtolaisuusinstituutti.
- Engman, Max (2005): Suureen Itään: Suomalaiset Venäjällä ja Aasiassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 5. Siirtolaisuusinstituutti.
- Heikkilä, Elli & Pikkarainen, Maria (2008): Väestön ja työvoiman kansainvälistyminen nyt ja tulevaisuudessa. Siirtolaisuusinstituutti, Siirtolaisuustutkimuksia A 30.
- Heikkilä, Elli & Koikkalainen, Saara (eds.) (2011): Finns Abroad. New Forms of Mobility and Migration. Institute of Migration, Migration Studies C 21.
- Heikkilä, Elli & Söderling, Ismo (toim.) (2013): Yksintulleet pakolaislapset – Unaccompanied refugee minors. Siirtolaisuus-Migration Supplement.
- Heikkilä, Elli, Oksi-Walter, Päivi & Säävälä, Minna (2014): Monikulttuuriset avioliitot sillarakentajina. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 46.
- Heikkilä, Elli & Rauhut, Daniel (eds.) (2015): Marriage Migration and Multicultural Relationships. Institute of Migration, Migration Studies C 25.
- Jaakkola, Timo (2000): Maahanmuuttajat ja etniset vähemmistöt työhönotossa ja työelämässä. Työministeriö, Työpoliittinen tutkimus 218.
- Kattilakoski, Mari (2011): Maaseudun uudet toimijat. Tutkimus paluu- ja tulomuuttajien toimijuudesta maaseutuyhteisöissä ja kehittämisverkostoissa Keski-Pohjanmaalla. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 37.
- Kero, Reino (1996): Suureen Länteen. Siirtolaisuus Suomesta Pohjois-Amerikkaan. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 1. Siirtolaisuusinstituutti.
- Kero, Reino (1997): Suomalaisina Pohjois-Amerikassa. Siirtolaiselämää Yhdysvalloissa ja Kanadassa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 2. Siirtolaisuusinstituutti.

- Koivukangas, Olavi (1998): Kaukomaiden kappuu. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 4. Siirtolaisuusinstituutti.
- Korkiasaari, Jouni & Tarkiainen, Kari (2000): Suomalaiset Ruotsissa. Suomalaisen siirtolaisuuden historia 3. Siirtolaisuusinstituutti.
- Könnilä, Paula (2014): Sisua ja mañanaa. Suomalaiset Espanjan Aurinkorannikolla. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 47.
- Laine, Tytti-Maaria (2016): International Degree Students – A survey of studying, working and living in Turku. Institute of Migration, Migration Studies C 28.
- Lamér, Inkeri (2015): Raskas metalli. Suomalaiset laivanrakentajat Göteborgissa. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 53.
- Lammervo, Tiina (2009): Significance of Cultural Heritage, Language and Identity to Second and Third Generation Migrants. Institute of Migration, Migration Studies C 17.
- Mattila, Markku & Björklund, Krister (2013): Toimaatteja, teollisuutta ja monikulttuurisuutta. Närpiön malli maahanmuuttajien kotouttamisessa. Siirtolaisuusinstituutti, Aluekeskuksen tutkimuksia nro 5.
- Pehkonen, Aini (2004): Kylä kutsuu... Tutkimus tulomuuttoprosesseista maaseudulle. Siirtolaisuusinstituutti, Siirtolaisuustutkimuksia A 26.
- Sjöblom-Immala, Heli (2006): Maahanmuuttajat Turussa yrittäjinä ja palkansaajina. Työpoliittinen tutkimus 318.
- Sjöblom-Immala, Heli (2007): Uutta verta maaseudulle. Kainuun ja Varsinais-Suomen maallemuuttajat ja yrittäjät. Siirtolaisuusinstituutti, Siirtolaisuustutkimuksia A 29.
- Sjöblom-Immala, Heli (2013): Tervetuloa Suomeen? Korkeakouluopiskelijoiden asenteita mittaava ETNOBAROMETRI 2013. Siirtolaisuusinstituutti, Tutkimuksia A 44.
- Sjöblom-Immala, Heli (2015): Puolisona maahanmuuttaja. Kunnallisuuden kehittämistä, Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu 85.
- Virtala, Irene (2011): Genus och etnicitet i äldreomsorgen. Röster från sverigefinska pensionärer. Migrationsinstitutet, Migrationsstudier B 5.
- Yousfi, Saara (2005): Kahdenuranperheet työmarkkinoilla ja aluedynamiikassa. Siirtolaisuusinstituutti, Siirtolaisuustutkimuksia A 27.

Otamme vastaan lahjoituksia

Siirtolaisuusinstituutilla on sääntöjensä mukaan oikeus ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja Suomesta ja ulkomailta. Aikaisemmin saamansa lahjoitukset instituutti on sijoittanut mm. tutkimusrahastoonsa, josta tuetaan vuosittain suomalaiseen siirtolaisuuteen liittyvää tutkimusta, dokumentaatiota ja konferenssitoimintaa.

Instituutissa ylläpidettävä siirtolaisuusarkisto ottaa myös vastaan lahjoituksena erilaisia dokumentteja jälkipolville säästettäväksi. Tällaista materiaalia ovat mm. käsikirjoitukset, kirjeet, valokuvat, äänilevyt ja pienimuotoiset tarve-esineet.

Yhteydenotot:

Arkistonhoitaja Jarno Heinilä, jshein@utu.fi +358-2-28 404 60